

بسم الله الرحمن الرحيم

رونق تولید و تامین ارز

در سایه تسهیل صادرات صنایع کوچک و متوسط

مرداد ۱۳۹۹

اثرات بحران کرونا در جهان

❖ رکود ناشی از کرونا در دهه های اخیر بی سابقه می باشد و آخرین پیش بینی ها حاکی از تعمیق و **تسری آن به ۹۳ درصد** از کشورها است.

❖ **کسری بودجه دولتی جهان به منفی ۱۳.۹ درصد** در سال ۲۰۲۰ میلادی بالغ خواهد شد که در سال ۲۰۲۱ میلادی هم ادامه خواهد یافت.

❖ **بهبود اقتصاد جهان تا نیمه دوم سال ۲۰۲۱ میلادی** اتفاق نخواهد افتاد که پیشبینی می شود برای اقتصادهای توسعه یافته تا سال ۲۰۲۲ به طول خواهد انجامید.

اثرات بحران کرونا در جهان

پیشبینی رشد اقتصادی سال ۲۰۲۰:

- ❖ جهان منفی ۴,۹ درصد،
- ❖ ایران منفی ۶ درصد،
- ❖ روسیه منفی ۶,۸ درصد،
- ❖ ترکیه منفی ۵ درصد
- ❖ عربستان سعودی منفی ۶,۸ درصد
- ❖ عراق منفی ۹,۷ درصد

❖ تفاوت مهم کشورهای فوق الذکر با ایران در این است که ما در دو سال گذشته هم متأسفانه رشد اقتصادی منفی را تجربه نموده ایم.

اثرات بحران کرونا در جهان

- ❖ در اکثر کشورهای توسعه یافته نرخ بازده اوراق خزانه و نرخ بهره بانکی سیاستی به نزدیکی صفر در سال ۲۰۲۰ میلادی رسیده است.
- ❖ حجم تجارت جهانی بین ۱۳ تا ۳۲ درصد و قیمت نفت ۴۰ درصد در سال ۲۰۲۰ میلادی کاهش پیدا میکند.
- ❖ اقتصاد و تجارت جهانی دچار انقباض و رکود بی سابقه ای شده به ویژه برای کشورهای تولید کننده نفت.
- ❖ رکود جهانی بر روی درآمد ارزی کشورهای همسایه به ویژه عراق تاثیرات نامطلوبی داشته که بر روی افت صادرات ایران تا کنون تاثیر قابل ملاحظه ای داشته و خواهد داشت.

وضعیت اقتصاد ایران

❖ در سه ساله ۹۹-۹۷ اقتصاد ایران به صورت خوشینانه ۱۵ و به صورت بدینانه ۲۵ درصد کوچکتر شده است.

❖ در نتیجه ی دو دوره تحریم های نفتی، بانکی و تجاری و عوامل متعدد دیگر از جمله همه گیری کرونا، اقتصاد ایران نه تنها در ده سال گذشته رشد نکرده که حتی تا حدی کوچک تر هم شده است تا آنجا که درآمد سرانه اقتصادی **حداقل ۱۵ درصد کاهش یافته است.**

اکنون میست به نقل از صندوق بین المللی پول کسری بودجه دولت ایران در سال ۲۰۲۰ میلادی را ۱۸ درصد (۱۰۰ هزار میلیارد تومان) برآورد کرده است.

❖ سهم مصرف خانوارها، دولت و میزان سرمایه گذاری، در تولید ناخالص داخلی از **۸۵ تا ۸۸ درصد** در سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۵، **به ۷۴ درصد** در سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ کاهش یافت و پیشبینی میشود **به کمتر از ۶۷ درصد** در سال ۱۳۹۹ تنزل پیدا کند.

❖ سهم کل مصرف خانوارها از حدود **۵۰ درصد تولید ناخالص داخلی** در سالهای ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ **به ۳۹ درصد** در سال ۱۳۹۸ کاهش یافته و برآورد می شود **به حدود ۳۶ درصد و حتی کمتر از آن** در سال ۱۳۹۹ **سقوط نماید.**

وضعیت اقتصاد ایران

❖ در سال ۱۳۹۹ کسری بودجه بالا و کاهش شدید درآمدهای نفتی، تنگنای مالی و ارزی شدیدی را برای دولت به وجود آورده است.

در شرایط کنونی خطر کاهش فعالیت بخش تولید و به تبع آن بیکاری شاغلان و مشاغل جانبی و القایی وجود دارد.

قدرت خرید مردم برای کالاها به حدود نصف کاهش یافته است و نتیجتاً تقاضای مصرف داخلی به ویژه برای کالاهای غیر ضروری (غذا و ...) و در کالاهایی مانند نساجی، پوشاک و کفش، مصنوعات فلزی و پلاستیکی و لوازم خانگی، الکتریکی به شدت پایین آمده است.

درآمد ارزی ایران

- ❖ درآمدهای ارزی از حدود **سالانه ۲۰ میلیارد دلار** در سالهای ۱۳۶۹ تا ۱۳۷۸ به سبب افزایش قیمت نفت به تدریج افزایش یافت و در سال ۱۳۹۰ به اوج تاریخی خود به میزان **۱۴۰ میلیارد دلار** صعود کرد.
- ❖ اعمال تحریمهای نفتی، بانکی و تجاری علیه ایران منجر به سقوط درآمدهای ارزی ایران به **۸۰ میلیارد دلار** در سال **۱۳۹۴** گردید.
- ❖ اجرای **برجام** موجب شد که درآمدهای ارزی ایران به **۱۱۵ میلیارد دلار** در سال **۱۳۹۷** برسد.
- ❖ کل درآمد ارزی در سال ۱۳۹۸ حدود **۶۵ میلیارد دلار** برآورد میشود که پیشبینی میشود در سال ۱۳۹۹ به کمتر از **۴۰ میلیارد دلار** سقوط پیدا کند.

سهم صادرات نفت در درآمدهای ارزی

❖ سهم صادرات نفت خام از کسب درآمد ارزی در سال ۱۳۹۸ به کمتر از ۴۰ درصد بالغ شد.

❖ این رقم در سال ۱۳۹۹ به کمتر از ۱۰ درصد کاهش خواهد یافت.

جمع بندی وضعیت و ترکیب صادرات ایران

❖ صادرات سه ماهه اول سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به ارزش ۱۱.۵ میلیارد دلار بود. در سه ماه اول سال ۱۳۹۹، ارزش صادرات با ۴۵ درصد تنزل به ۶.۴ میلیارد دلار کاهش یافت.

❖ تراز تجاری سه ماهه اول سال ۱۳۹۹ منفی ۱.۲ میلیارد دلار بود.

❖ تراز تجاری فصلی تجمعی از ابتدای سال ۱۳۹۷، برای اولین فصل در سه ماهه چهارم سال ۱۳۹۸ منفی گردید (منفی ۷۰۰ میلیون دلار) که با تراز تجاری سه ماهه اول سال ۱۳۹۹ به منفی ۱.۹ میلیون دلار بالغ میشود.

جمع بندی وضعیت و ترکیب صادرات ایران

❖ کاهش صادرات ایران در سال ۲۰۱۹ میلادی نسبت به سال ۲۰۱۸:

کل صادرات ایران به اعضای سازمان تجارت جهانی منفی ۶۴ درصد
صادرات نفت و گاز و مشتقات نفتی، منفی ۷۲ درصد
سایر کالاها منفی ۳۶ درصد

❖ این کاهش صادرات برای «پسته، گردو، بادام و سایر دانه ها» منفی ۲۲ و برای «فرش و کفپوش های نساجی» منفی ۵۳ درصد است.

جمع بندی وضعیت و ترکیب صادرات ایران

وضعیت صادرات غیرنفتی ایران در سال ۲۰۱۹ میلادی نسبت به سال ۲۰۱۸:

- ❖ اتحادیه اروپا منفی ۴۵ درصد
- ❖ چین مثبت ۴ درصد
- ❖ ترکیه منفی ۲۰ درصد
- ❖ هند منفی ۸۴ درصد
- ❖ کره جنوبی منفی ۸۸ درصد

بی تردید در سال ۲۰۲۰ میلادی این روند تشدید خواهد شد

جمع بندی وضعیت و ترکیب صادرات ایران

❖ **۷۵ درصد** از صادرات غیرنفتی کشور شامل **کالاهای متکی به رانت** (منابع نفت، گاز، معدنی و انرژی الکتریکی)

❖ **۱۵ درصد** شامل کالاهای **متکی به رانت آب و نهاده ها مانند محصولات کشاورزی**

❖ **نتیجتاً ۱۰ درصد** صادرات ایران، مربوط به کالاهای **بدون رانت** یا با رانت پایین می باشد.

صادرات بخش خصوصی واقعی حدود ۱۳ میلیارد دلار برآورد میشود که سهم آن از کل صادرات حدود ۲۰ درصد است.

نتیجه گیری وضع موجود:

۱- کاهش قابل توجه فعالیتهای تولیدی و به ویژه صنایع کوچک و متوسط و به تبع آن کاهش رشد اقتصادی

۲- بیکاری یک تا سه میلیون نفر اشتغال مستقیم و غیرمستقیم بخش تولید

۳- فشار هزینه ای بالا بر روی دولت در جهت پرداخت بیمه بیکاری و هزینه های حمایتی

۴- کاهش درآمدهای ارزی به سطح زیر ۳۰ میلیارد دلار و به تبع آن افزایش شدید قیمت ارز و گرانی افسارگسیخته کالاها

تشدید چرخه مخرب «کاهش تولید (اشتغال) - نرخ تورم بالا - کاهش درآمدها و افزایش هزینه های دولت - تعمیق رکود اقتصادی»

راهکارها:

تسهیل و روان سازی صادرات کالاها برای بازارهای زیر:

۱ – **کالاهای مصرفی با دوام** به ویژه نساجی، پوشاک و کفش، صنایع دستی و فرش و گلیم دستباف، مصنوعات فلزی و پلاستیکی و لاستیکی و لوازم خانگی

۲ – **کالاهای سرمایه ای** و وسایل نقلیه (بجز خودرو سواری)

۳ – **مواد غذایی** غیر اساسی (مانند پسته و زعفران)

معافیت های واردات کالا در برابر صادرات اقلام فوق یا مجوز فروش ارز حاصل از صادرات اقلام فوق به قیمت بازار آزاد، از جمله راههای تسهیل صادرات می باشد.

سهم کالاهای فوق الذکر در حدود ۱۰ درصد و بازار اتحادیه اروپا کمتر از یک درصد از کل صادرات غیرنفتی برآورد می‌شود.

تسهیل و روان‌سازی صادرات کالاها و بازارهای منتخب فوق الذکر به روش‌های متنوعی می‌تواند صورت پذیرد که اهم آنها معافیت از شمول بازگشت ارز و معافیت‌های واردات کالا در برابر صادرات (مانند معافیت حقوق و عوارض گمرکی و مجوز واردات کالاهای خاص) است.

راهکارها:

❖ ایجاد یک ساز و کار مشابه با ژاپن در دوران توسعه صادرات:

دولت وجه محموله های صادراتی را در زمان ارسال، به تولید کننده پرداخت می کرد و خود به عنوان طرف معامله، بعد از تحویل محموله و تسویه نهایی ارز را از خریدار دریافت می کرد (در آن دوران سازو کارهای بانکی به اندازه حال حاضر گسترده نبود و استفاده از ابزارهایی مانند اعتبارات اسنادی محدود بود با این سیاست موفق شدند که تولید کنندگان را تشویق به صادرات نمایند.)

❖ اعطای وام با بهره پایین تر از نرخ مصوب به فعالین اقتصادی از محل سپرده های ضمانتی بانکها نزد بانک مرکزی به شرط صادرات و ایجاد اشتغال

راهکارها:

❖ صدور مجوز برای واردات خودروهای لوکس و اخذ عوارض ورود ارزی بر خودروهای لوکس

❖ توسعه فروش خدمات مهندسی و عمرانی به کشورهای همسایه البته با تامین مالی اولیه دولت و طرفیت دولت در دریافت وجوه پروژه ها و پیش پرداخت به شرکتهای داخلی

❖ توسعه ساخت و ساز مسکن در راستای ایجاد اشتغال و فعال سازی بخشهای اقتصادی مرتبط و جذب سرمایه های مردم (می توان در جزیره کیش یک شهرک بین المللی جدید ساخت و هزینه های آن را به صورت دلاری از خریداران داخلی و خارجی دریافت نمود)

دستاوردهای مهم تسهیل و روان سازی صادرات کالاها و به بازارهای منتخب به شرح زیر است:

- ۱- کمک به تحقق شعار سال جهش تولید در سال ۱۳۹۹
- ۲- افزایش درآمد اقتصادی به واسطه تولید کالاهای مصرفی و نهایی با ارزش افزوده بالا
- ۳- رشد فعالیت و خروج از رکود صنایع اشتغالزا
- ۴- افزایش اشتغال مولد
- ۴- افزایش قابل توجه درآمدهای ارزی و خروج از گلوگاه ارزی و به تبع آن مدیریت^۱ قیمت ارز

۵- تنوع بخشی سبد کالاهای صادراتی و کاهش خام فروشی

۶- افزایش تقاضا برای صنایع بالادستی

۷- افزایش درآمد دولت (حق بیمه، مالیات واردات و اشخاص و ...)

۸- بهبود وضعیت معیشت مردم

مراجع مورد استفاده: بانک مرکزی، مرکز آمار، گمرک، بانک جهانی، صندوق بین المللی پول و سازمان

تجارت جهانی

رَبِّهِمْ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

باتشکر
محمد رضا رجالی